

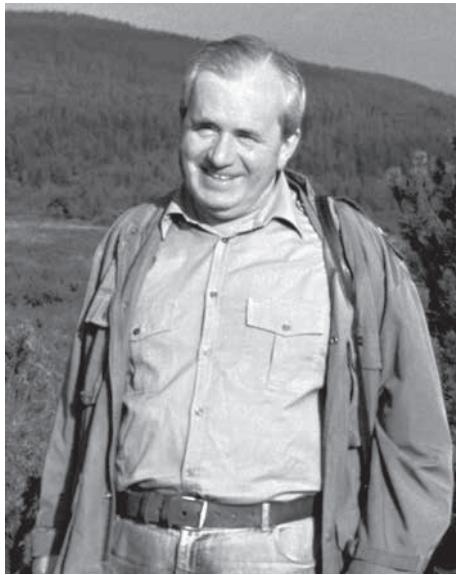
Zemřel doc. Ing. Karel Spitzer, CSc. (* 13. 10. 1939 – † 27. 11. 2016)

Karel Spitzer zemřel 27. listopadu 2016 v Českých Budějovicích po vážném kardiologickém onemocnění, se kterým bojoval více než dva roky. Patřil k předním světovým odborníkům v oboru ekologie a taxonomie hmyzu, především ve vztahu k ochraně přírody. Vzhledem k tomu, že neměl vlastní rodinu, tak veškerý svůj čas a intelekt věnoval vědě, která se stala hlavní náplní jeho života. Karel byl však také velmi sečtělý a vzdělaný nejen v biologii a příbuzných oborech, ale také v oblasti umění, historie a filosofie. O své znalosti se rád podělil s ostatními. Nezapomenutelné jsou také jeho vášnivé diskuze jak na vědecká témata, tak i na aktuální politické události.

Karel se narodil 13. října 1939 v Jindřichově Hradci v rodině majitele slévárny. Celé jeho dětství, mládí i velká část jeho profesního života byly poznamenány jeho původem. Na pronásledování rodiny nacisty navázalo krátce po druhé světové válce pronásledování komunisty. Základní i střední školu absolvoval v Jindřichově Hradci a podobně jako většina lepidopterologů již v dětských letech začal sbírat motýly. Po ukončení střední školy pokračoval ve studiu na Vysoké škole zemědělské v Brně. Během studií tam zastával pozici pomocné vědecké síly na katedře entomologie a fytopatologie u prof. Dalibora Povolného, který ho nasměroval, kromě motýlů čeledi Noctuidae, také ke studiu dvoukřídlých se zaměřením na čeledi Rhagionidae a Therevidae. Po ukončení vysokoškolského studia v roce 1963 nastoupil jako rostlinolékař do strojní traktorové stanice v Jindřichově Hradci. V roce 1966 byl přijat jako pedagog na Vysokou školu zemědělskou v Českých Budějovicích, kde přednášel 11 let entomologii, ekologii a ochranu přírody. Karel miloval přednášení a byl uznáván jako jeden z nejlepších pedagogů a vědců v oboru entomologie.

V roce 1968, v období krátkého politického uvolnění v tehdejším Československu (tzv. pražské jaro), se mu podařilo dojednat a uskutečnit roční stáž na Novém Zélandu (1969–1970). Po svém návratu dokončil aspirantské studium a v roce 1971 získal titul kandidáta věd. V roce 1977 byl z politických důvodů donucen opustit Vysokou školu zemědělskou a nastoupil jako vědecký pracovník na Entomologický ústav ČSAV (dnes součást Biologického centra AV ČR v Českých Budějovicích), kde pracoval až do své smrti. Habilitován byl až po změně režimu, v roce 1990.

Komunistický režim nedovolil Karlovi cestovat mimo země socialistického bloku, takže jeho první zahraniční sběratelské cesty byly do Bulharska a středoasijských republik bývalého Sovětského svazu. V 80. letech se naskýtlá možnost pracovat na výzkumu motýlů ve Vietnamu a výsledkem jeho sedmi pracovních cest (1980–1995) bylo několik vynikajících a velmi často citovaných článků o tropických motýlech. Po pádu železné opony se rozšířily možnosti cestování, což Karlovi umožnilo vycestovat např. do Panamy, USA a na Kanárské ostrovy, kde se podílel nejen na výzkumu dané oblasti, ale také se mu podařilo rozšířit spolupráci se zahraničními vědeckými pracovišti.

Obr. 1 – Karel Spitzer na rašeliništi Mrtvý luh (foto Z. Růžička 2001).

Karlův hlavní celoživotní vědecký zájem směřoval k výzkumu entomofauny rašelinišť v České republice i v zahraničí. Velký mezinárodní ohlas mají také jeho práce věnované dlouhodobému kolísání populací motýlů a jejich bionomickým strategiím. Uveřejnil více než 150 vědeckých publikací a je spoluautorem čtyř knih. Během svého života vyškolil řadu entomologů nejen z Česka, ale i z ciziny.

Většinu svých sbírek daroval Moravskému zemskému muzeu v Brně, část starších sběrů motýlů je uložena v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích. Karel aktivně spolupracoval s přírodovědeckým oddělením Jihočeského muzea a byl více než třicet let členem redakční rady Sborníku Jihočeského muzea v Českých Budějovicích, Přírodní vědy.

Nejen neobyčejná obliba rašelinišť a jejich ochrany vedla Karla k dlouhodobé spolupráci se Správou chráněné krajinné oblasti Šumava, později se také zasloužil o vyhlášení národního parku Šumava a byl několik let členem vědecké rady parku. Má také významný podíl na vzniku časopisu *Silva Gabreta*, kde byl taktéž členem redakční rady. Na výzkumu Šumavských rašelinišť pracoval od 60. let minulého století až do své smrti.

Úzce spolupracoval se Správou chráněné krajinné oblasti Třeboňsko, kde také prováděl dlouhodobý výzkum na rašeliništích, který zahájil ještě dlouho před vznikem této chráněné oblasti. První jeho práce týkající se rašelinišť vyšla na základě výzkumu rašeliniště u Libořez. Mnoho let se potom věnoval dalšímu třeboňskému rašeliništi národní přírodní rezervaci Červené blato.

Karel se nechtěl smířit se svojí nemocí a stále doufal, že se jeho zdravotní stav ještělepší. I přes značné zdravotní potíže měl stále hodně plánů a záměrů pro další práci. V červnu 2016 jsme podnikli poslední společnou cestu do terénu, při které jsme navštívili Soumarské rašeliniště a Jezerní slat'. I přesto, že pro něj cesta od auta na lokality byla extrémně namáhavá, byl velice potěšen, že se opět dostal na svá oblíbená rašeliniště. Naše společná práce věnovaná Soumarskému rašeliništi byla však bohužel už poslední Karlovou publikací.

Bibliografie Karla Spitzera od roku 2009

Vybraná bibliografie publikací Karla Spitzera byla uvedena v článku k jeho 70. narozeninám (Jaroš 2010), zde uvádíme jen publikace vydané později.

- Jaroš J. & Spitzer K. (2009): Rákosnice *Archanara neurica* (Hübner, 1808) (Lepidoptera: Noctuidae) nová pro faunu Čech z mokřadu Černiš. – Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy 49: 97–99.
- Lozan A., Spitzer K. & Jaroš J. (2009): Good parasitic wasps gone bad: a short review of two stories of the oceanic and habitat islands. – Communications and Abstracts, SIEEC 21 21: 59–62.
- Jaroš J. & Spitzer K. (2010): Třicet let entomologického monitorování mokřadní olšiny: fenomén nočních motýlů. – Živa 6/2010: 271–273.
- Lozan A., Spitzer K., Jaroš J. & Bezděk A. (2010): Parasitic wasps: a short review of two stories of the oceanic and habitat islands. – In: Šustr P. (ed.): Aktuality šumavského výzkumu IV, p. 69, Sborník z konference.
- Spitzer K. & Jaroš J. (2010): Biogeographical outlines of boreal moths (Lepidoptera) of the Šumava/Böhmerwald Mountains: a concise review. – Denisia 29: 377–382.
- Lozan A., Bezděk A., Jaroš J. & Spitzer K. (2011): Expanzivní parazitoidní druhy blanokřídlého hmyzu (Hymenoptera) a jejich vliv na biodiverzitu „ostrovních ekosystémů“: příklad izolovaných rašelinišť. – In: Mokřady a klimatická změna. Konference ke 40. výročí Ramsarské úmluvy, p. 69, Sborník abstraktů přednášek a posterů.
- Lozan A., Spitzer K., Jaroš J., Khalaim A., Rizzo M. C., Guerrieri E. & Bezděk A. (2011): Parasitoids (Hymenoptera) of leaf-spinning moths (Lepidoptera) feeding on *Vaccinium uliginosum* L. along an ecological gradient of central European peat bogs. – Entomol. Fennica 21: 243–253.
- Spitzer K. (2011): *Phragmatiphila nexa* in the Czech Republic (Lepidoptera: Noctuidae: Xyleninae: Apameini). – Lepid. Novae 4: 9–10.
- Spitzer K., Jaroš J. & Bezděk A. (2011): Můra osenice rašelinná (*Coenophila subrosea* (Stephens) – Lepidoptera): jedinečnost geografických ras a jejich bioindikční hodnota. – In: Mokřady a klimatická změna, Konference ke 40. výročí Ramsarské úmluvy, p. 68, Sborník abstraktů přednášek a posterů.

- Jaroš J. & Spitzer K. (2012): Neobyčejná společenstva motýlů na rašeliništích Třeboňska: přežívání reliktních populací. – *Živa* 3/2012: 125–128.
- Lozan A., Spitzer K. & Jaroš J. (2012): Isolated peat bog habitats and their food connections: parasitoids (Hymenoptera: Ichneumonoidea) and their lepidopteran hosts. – *J. Insect Conserv.* 16: 391–397.
- Spitzer K. (2012): Insect Conservation Developments in Central Europe. – In: New T. R. (ed.), *Insect Conservation: Past, Present and Prospect*, p. 303–315, Springer Science+Business Media, Dordrecht.
- Spitzer K. & Jaroš J. (2012): Nástin stanovištních vazeb motýlů (Lepidoptera) okolí Jindřichova Hradce. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 52: 151–159.
- Vaněk J., Jaroš J. & Spitzer K. (2012): Fauna nočních motýlů (Lepidoptera) v okolí Úpského rašeliniště v Krkonoších. – *Opera Corcontica* 49: 205–210.
- Jaroš J. & Spitzer K. (2013): První český nález reliktního motýla – pouzdronička *Coleophora uliginosella* Glitz na šumavských rašeliništích (Lepidoptera: Coleophoridae). – *Silva Gabreta* 19: 51–56.
- Spitzer K. & Bufková I. (2013): Peatlands of Šumava. – Administration of the Šumava National Park and Protected Landscape Area, Vimperk, 212 p.
- Jaroš J., Spitzer K. & Zikmundová H. (2014): Variability of Lepidoptera communities (moths and butterflies) along an altitudinal gradient of peat bogs from the Třeboň Basin up to the Bohemian Forest (South Bohemia, Central Europe). – *Silva Gabreta* 20: 55–95.
- Spitzer K. & Jaroš J. (2014): A unique guild of Lepidoptera associated with the glacial relict populations of Labrador tea (*Ledum palustre* Linnaeus, 1753) in Central European peatlands (Insecta: Lepidoptera). – *SHILAP Revta. Lepid.* 42: 319–327.
- Jaroš J., Spitzer K. & Zikmundová H. (2016): Vegetation succession of a post-harvested peat bog and survival of moths and butterflies (Lepidoptera): a case study of the Soumarský Most bog (Bohemian Forest, South Bohemia, central Europe). – *Silva Gabreta* 22: 79–98.

Literatura

- Jaroš J. (2010): Karel Spitzer sedmdesátiletý. – *Sbor. Jihočes. muz. v Čes. Budějovicích, Přír. vědy* 49: 113–118.

Hana Zikmundová & Josef Jaroš